

**LIETUVOS RESPUBLIKOS PRODUKTŲ SAUGOS ĮSTATYMO NR. VIII-1206
PAKEITIMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS MAISTO ĮSTATYMO NR. VIII-1608
6 STRAIPSNIO PAKEITIMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VARTOTOJŲ TEISIŲ
APSAUGOS ĮSTATYMO NR. I-657 12 IR 49¹ STRAIPSNIŲ BEI PRIEDO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymo Nr. VIII-1206 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – PSĮ projektas), Lietuvos Respublikos maisto įstatymo Nr. VIII-1608 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – MĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo Nr. I-657 12 ir 49¹ straipsnių bei priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – VTAĮ projektas) (PSĮ projektas, MĮ projektas ir VTAĮ projektas toliau – Įstatymų projektai) parengti, siekiant įgyvendinti Reglamentą (ES) 2023/988 (toliau – Reglamentas dėl bendros gaminių saugos)¹ ir užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį (vartotojų sveikatą ir saugą), kiek tai susiję su vartotojams skirtais gaminiais ir paslaugomis. Įstatymų projektais siekiama užtikrinti produktų saugos reikalavimų taikymą naujoms technologijoms ir internetu parduodamiems produktams bei užtikrinti veiksmingesnę rinkos priežiūrą.

Reglamento dėl bendros gaminių saugos tikslas – pagerinti vidaus rinkos veikimą, kartu užtikrinant aukštą vartotojų apsaugos lygį. Šiuo reglamentu nustatomos pagrindinės vartojimo gaminių, kurie buvo pateikti ar tiekiami rinkai, saugos taisyklės (nereglamentuojama vartotojams teikiamų paslaugų sauga). Reglamentas dėl bendros gaminių saugos taikomas gaminiams, kurie pateikti arba tiekiami rinkai, jeigu nėra Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių atitinkamų gaminių saugą (derinamųjų teisės aktų). Taip pat šis reglamentas taikomas ir tais atvejais, kai Europos Sąjungos derinamieji teisės aktai nereglamentuoja tam tikrų aspektų ir rizikos ar rizikos kategorijų.

Reglamentu dėl bendros gaminių saugos nustatomas bendrasis gaminių saugos reikalavimas, gaminių saugos vertinimo aspektai, gaminių atitikties bendrajam saugos reikalavimui prezumpcija (atitiktis Europos standartams ir kt.), išsamiai reglamentuojamos ekonominės veiklos vykdytojų (gamintojų, įgaliotųjų atstovų, importuotojų ir platintojų) pareigos gaminių saugos srityje, taip pat elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjų (interneto platformų) pareigos dėl gaminių saugos, skubių įspėjimų apie pavojingus gaminius sistema *SAFETy Gate*, gaminių atšaukimas dėl saugos ir kt. Pažymėtina, kad Reglamentas dėl bendros gaminių saugos išplečia Reglamento (ES) 2019/1020² (toliau – Reglamentas dėl rinkos priežiūros) nuostatų dėl rinkos priežiūros ir rinkos priežiūros institucijų įgaliojimų taikymą ir gaminiams, kuriems taikomas Reglamentas dėl bendros gaminių saugos.

PSĮ projekto tikslas – užtikrinti Produktų saugos įstatymo nuostatų dėl gaminių saugos darną su Reglamento dėl bendros gaminių saugos nuostatomis, užtikrinti aukštą paslaugų saugos lygį,

¹ 2023 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/988 dėl bendros gaminių saugos, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1025/2012 bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2020/1828 ir panaikinamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/95/EB bei Tarybos direktyva 87/357/EEB.

² 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1020 dėl rinkos priežiūros ir gaminių atitikties, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2004/42/EB ir reglamentai (EB) Nr. 765/2008 ir (ES) Nr. 305/2011.

ekvivalentišką gaminių saugos lygiui, modernizuoti rinkos priežiūros ir rinkos priežiūros institucijų įgaliojimų produktų saugos srityje teisinį reguliavimą, užtikrinant nacionalinės teisės atitiktį Reglamento dėl bendros gaminių saugos ir Reglamento dėl rinkos priežiūros nuostatomis, bei nustatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas už produktų saugą nustatančių teisės aktų pažeidimus.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Teisėkūros politikos grupė (vadovė Jolita Šlikienė, tel. +370 614 67611, el. p. jolita.slikiene@tm.lt, vyr. patarėjas Algis Baležentis, tel. +370 671 85603, el. p. algis.balezentis@tm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Produktų saugos įstatymas reglamentuoja gaminių ir paslaugų saugą. Produktų saugos įstatymas nustato bendruosius produktų saugos reikalavimus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotų institucijų kompetenciją reguliuojant produktų saugą, informacijos apie pavojingus gaminius ir rinkos priežiūros institucijas bei jų įgaliojimus teikimą Europos Komisijai ir (ar) Europos Sąjungos valstybėms narėms, ekonominės veiklos vykdytojų (gamintojų, įgaliotųjų atstovų, importuotojų, platintojų ir paslaugos teikėjų) pareigas užtikrinti produktų saugą, rinkos priežiūrą, Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos ir kitų rinkos priežiūros institucijų bei ekonominės veiklos vykdytojų teises ir pareigas rinkos priežiūros metu, informacijos apie produktų keliamą riziką vartotojų gyvybei ir sveikatai viešą skelbimą, rinkos ribojimo priemonės (pavojingo produkto tiekimą rinkai draudimus), valstybinės produkto saugos ekspertizės pagrindus ir atsakomybę už šio įstatymo pažeidimus bei jos taikymo tvarką.

Nei Produktų saugos įstatymas, nei kiti nacionalinės teisės aktai nenustato specifinių elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjų pareigų dėl produktų saugos.

Maisto įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje nustatytas draudimas teikti į rinką gaminius, savo forma, kvapu, spalva, išvaizda, ženkliniu, pakuote, dydžiu ar kitaip panašius į maistą taip, kad vartotojai, ypač vaikai, galėtų būti klaidinami ir vartojant šiuos gaminius kaip maistą galėtų kilti pavojus sveikatai ar gyvybei.

Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 straipsnyje nustatytos Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos funkcijos ir teisės, o 49¹ straipsnyje – įgaliojimai duoti privalomus nurodymus interneto prieigos paslaugų teikėjams pašalinti informaciją, kuria šiurkščiai ar sistemingai pažeidžiami vartotojų apsaugos reikalavimai.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

4.1. PSĮ projekto pakeitimai

Pakeitimais, įgyvendinant Reglamento dėl bendros gaminių saugos nuostatas, siekiama užtikrinti saugos reikalavimų taikymą naujų technologijų gaminiams ir internetu ar kitomis nuotolinės prekybos priemonėmis parduodamiems produktams, atnaujinti ekonominės veiklos vykdytojų pareigas užtikrinant produktų saugą, įskaitant dėl gaminių atsekamumo, įtraukti elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjus į produktų saugos sistemą, numatyti keitimąsi informacija

apie pavojingus gaminius skubių įspėjimų sistemoje *SAFETY Gate*, modernizuoti rinkos priežiūrą, nustatyti gaminių atšaukimą dėl saugos ir vartotojų teises tokiu atveju.

Produktų saugos įstatymo 1 straipsnyje patikslinama įstatymo paskirtis ir reglamentuojami klausimai, atsižvelgiant į pakeitimus kituose įstatymo straipsniuose.

2 straipsnyje patikslinama įstatymo taikymo sritis, atsižvelgiant į Reglamento dėl bendros gaminių saugos nuostatas ir Reglamento taikymo sritį. Įstatymas, kaip ir Reglamentas dėl bendros gaminių saugos, bus taikomas produktams, kurie pateikiami ar tiekiami rinkai, neatsižvelgiant į pardavimo būdus, įskaitant prekybą elektroninėmis priemonėmis (internetu). Be to, įstatymas taikomas tiek naujiems, tiek panaudotiems, pataisytiems ar atnaujintiems gaminiams, kurie pateikiami ar tiekiami rinkai, išskyrus gaminius, kurie, prieš juos naudojant, turi būti pataisyti ar atnaujinti, ir tai aiškiai pažymėta (t. y. vartotojams suteikta tokia informacija).

Pabrėžtina, kad šis įstatymas taikomas kartu su Reglamento dėl bendros gaminių saugos ir jo įgyvendinamaisiais teisės aktais. Pažymėtina, kad įstatymas ir toliau taikomas ne tik gaminių, bet ir paslaugų saugai.

3 straipsnyje įstatyme vartojamų sąvokų apibrėžtys suderinamos su Reglamente dėl bendros gaminių saugos ir Reglamente dėl rinkos priežiūros apibrėžtomis sąvokomis (atsisakoma pakartotinio sąvokų apibrėžimo). Be to, vietoj sąvokos „valstybinė produkto saugos ekspertizė“ apibrėžiama ir vartojama sąvoka „produkto saugos ekspertizė“, kadangi paprastai rinkos priežiūros institucijų užsakymu šią ekspertizę atlieka akredituotos bandymų laboratorijos.

4 straipsnyje, siekiant teisinio aiškumo, ypač ekonominės veiklos vykdytojams, ir siekiant teisinio reguliavimo sistemingumo ir nuoseklumo, nurodoma, kurie Europos Sąjungos teisės aktai nustato suderintų gaminių (t. y. gaminių, kuriems taikomi Sąjungos derinamieji teisės aktai) ir nesuderintų gaminių (t. y. gaminių, kuriems netaikomi Sąjungos derinamieji teisės aktai) bendrąjį saugos reikalavimą, atitiktis bendrajam saugos reikalavimui prezumpcija, saugos vertinimo aspektus ir elementus. Taip pat nustatomas bendrasis paslaugų saugos reikalavimas (paslaugų teikėjų vartotojams teikiamos paslaugos turi būti saugios), paslaugų saugos vertinimo aspektai ir elementai. Preziumuojama, kad paslauga atitinka bendrąjį saugos reikalavimą, jeigu ji atitinka teisės aktus, nustatančius šios paslaugos sveikatos ir saugos reikalavimus, arba taikomus Lietuvos standartus ar Europos standartus. Tais atvejais, kai netaikoma paslaugų saugos prezumpcija, vertinant, ar paslauga yra saugi, turėtų būti atsižvelgiama į analogiškus elementus, kurie nustatyti Reglamente dėl bendros gaminių saugos, įskaitant pagrįstus vartotojų lūkesčius dėl saugos ir atsargumo principą, kuris reiškia poreikį būti atsargiems dėl produktų ir (ar) veiksmų, kurie nėra pagrįsti moksliniais duomenimis. Taip pat išlieka nuostata, kad galimybė užtikrinti aukštesnį paslaugos saugos lygį arba gauti mažesnį pavojų keliančią paslaugą nėra pagrindas tą paslaugą laikyti pavojinga.

5 straipsnyje patikslinama Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotų institucijų kompetencija reguliuojant produktų saugą ta apimtimi, kiek tokių reikalavimų nenustato Europos Sąjungos teisės aktai ir Europos standartai, kurių nuorodos paskelbtos Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje. Be to, nacionaliniai produktų saugos reikalavimai turi atitikti Europos Sąjungos teisę, Pasaulio prekybos organizacijos ir kitų tarptautinių teisės aktų reikalavimus.

6 straipsnyje atnaujinama nuostata dėl rinkos priežiūros institucijų, ekonominės veiklos vykdytojų ir elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjų pareigos teikti pranešimus apie pavojingus gaminius ir taisomuosius veiksmus Reglamento dėl bendros gaminių saugos numatytoje specialioje sistemoje *SAFETY Gate*.

7 straipsnyje nurodomos ekonominės veiklos vykdytojų – suderintų gaminių ir nesuderintų gaminių gamintojų, įgaliotųjų atstovų, importuotojų ir platintojų – pareigos užtikrinant produktų saugą. Taip pat įgyvendinant Reglamento dėl bendros gaminių saugos nuostatas, nustatoma, kad gamintojai ir importuotojai turi užtikrinti, kad prie gaminio būtų pridėtos aiškios instrukcijos ir saugos informacija vartotojams lietuvių kalba.

8 straipsnyje išdėstytos atnaujintos paslaugų teikėjų pareigos užtikrinant produktų saugą.

9 straipsnyje nurodyta, kad elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjų pareigas užtikrinant produktų saugą nustato Reglamentas dėl bendros gaminių saugos.

10 straipsnyje numatytas vartotojų informavimas apie gaminių saugą (t. y. gaminių atšaukimą dėl saugos arba kai vartotojams turi būti pateikta informacija, siekiant užtikrinti saugų gaminio naudojimą) ir vartotojų teisių gynimo priemonės gaminių atšaukimo atvejais. Pažymėtina, kad Reglamentas dėl bendros gaminių saugos nustato pranešimo vartotojams apie gaminio atšaukimą dėl saugos turinio ir formos reikalavimus. Nustatoma, kad toks pranešimas vartotojams turi būti pateiktas valstybine kalba.

11 straipsnyje nurodomos rinkos priežiūros institucijos ir teisės aktai, nustatantys rinkos priežiūros institucijų įgaliojimus.

12 straipsnyje patikslinamos rinkos priežiūros institucijų, ekonominės veiklos vykdytojų, paslaugų teikėjų ir elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjų teisės ir pareigos atliekant rinkos priežiūrą. Pabrėžtinios rinkos priežiūros institucijų teisės, nustačius pažeidimą, reikalauti, kad ekonominės veiklos vykdytojai, paslaugų teikėjai ir (ar) elektroninės prekyvietės paslaugų teikėjai imtųsi taisomųjų veiksmų, būtų pašalinta neatitiktis arba pavojus, ir aiškiai informuoti vartotojus apie su atitinkamu produktu susijusį pavojų ir teisę duoti privalomus nurodymus iš elektroninės sąsajos pašalinti informaciją su pavojingo gaminio pasiūlymu, panaikinti galimybę šią informaciją pasiekti arba pateikti aiškų išpėjimą vartotojams.

13 straipsnyje, įgyvendinant Reglamento dėl bendros gaminių saugos 22 straipsnio nuostatas ir Reglamento dėl rinkos priežiūros 14 straipsnio nuostatas, reglamentuojami privalomieji nurodymai elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjams, ekonominės veiklos vykdytojams ir paslaugų teikėjams iš savo elektroninės sąsajos pašalinti informaciją su pavojingo produkto pasiūlymu, panaikinti prieigą prie jos ar pateikti aiškų išpėjimą vartotojams. Privalomi nurodymai vykdomi Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 98 straipsnio nustatyta tvarka.

14 straipsnyje atnaujinamos nuostatos dėl informacijos apie produktų keliamą pavojų vartotojų gyvybei ir sveikatai prieinamumo visuomenei.

15 straipsnyje numatyti patikslinti rinkos ribojimo priemonių taikymo pagrindai.

16 straipsnyje reglamentuojamas rinkos ribojimo priemonių taikymas, numatant ne tik draudimą tiekti pavojingą produktą rinkai, bet ir draudimą elektroninėje sąsajoje pateikti turinį, susijusį su pavojingo produkto pasiūlymu.

17 straipsnyje reglamentuojami svarbiausi produkto saugos ekspertizės ir jos apmokėjimo aspektai. Atsisakoma nuostatos, kad šios ekspertizės atlikimo tvarką turi nustatyti Vyriausybė, kadangi paprastai šią ekspertizę atlieka akredituotos laboratorijos rinkos priežiūros institucijų užsakymu.

18 straipsnyje nustatyta atsakomybė už produktų saugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus.

19 straipsnyje peržiūrimi baudų už šio įstatymo pažeidimus minimalūs dydžiai ir nustatomos baudos už Reglamento dėl bendros gaminių saugos reikalavimų pažeidimus, siekiant užtikrinti, kad

baudos būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos. Baudos už nustatytų reikalavimų ir pareigų nevykdymą nustatytos ne tik ekonominės veiklos vykdytojams, paslaugų teikėjams, bet ir elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjams.

20 straipsnyje numatyti atleidimo nuo atsakomybės pagrindai, atsakomybę lengvinančios ir sunkinančios aplinkybės. Siekiant sankcijų veiksmingumo ir atgrasomojo poveikio bei atsižvelgiant į kitų vartotojų teisių apsaugą reglamentuojančių įstatymų nuostatas, numatančias pakartotinumą per 3 metus, kaip atsakomybę sunkinančia aplinkybę³, numatyta, kad atsakomybę sunkinančia aplinkybe laikoma tai, kad pažeidimas padarytas pakartotinai nepraėjus 3 metams nuo ankstesnio pažeidimo, už kurį buvo paskirta šio įstatymo nustatyta bauda ar įspėjimas, padarymo dienos.

21–23 straipsniuose atlikti tik redakciniai pakeitimai.

24 straipsnyje pakeitimų nėra.

Numatyta, kad naujos redakcijos Produktų saugos įstatymas įsigalioja 2024 m. gruodžio 13 d., t. y. tą pačią dieną, kai pradedamas taikyti Reglamentas dėl bendros gaminių saugos.

4.2. MĮ projekto pakeitimai

Atsižvelgiant į tai, kad Reglamentas dėl bendros gaminių saugos panaikina Direktyvą 87/357/EEB⁴, kurioje nustatyta Europos Sąjungos valstybių narių pareiga imtis visų būtinų priemonių uždrausti prekiauti produktais, kurie, nebūdami maisto produktais, turi tokią formą, kvapą, spalvą, išvaizdą, pakuotę, etiketę, tūrį ar dydį, kad vartotojai, o ypač vaikai, painioja juos su maisto produktais ir dėl to įsideda juos į burną, čiulpia ar praryja, taip pat importuoti, gaminti arba eksportuoti šiuos produktus, ir pagal Reglamentą dėl bendros gaminių saugos, vertinant, ar gaminys yra saugus, vienas iš gaminio saugos vertinimo aspektų yra gaminio išvaizda ir tikimybė, kad dėl jos vartotojai gali naudoti gaminį ne tam, kam jis buvo skirtas⁵, Maisto įstatymo 6 straipsnio 2 dalis, kuria buvo įgyvendintas Direktyvoje 87/357/EEB nustatytas maistą imituojančių gaminių draudimas, pripažįstama netekusi galios.

4.3. VTAĮ projekto pakeitimai

Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 11 punkto pakeitimas

Reglamentu dėl bendros gaminių saugos, siekiant didesnio aiškumo ir geriau informuoti vartotojus, Europos Sąjungos skubaus pasikeitimo informacija apie pavojingus gaminius sistemos pavadinimas RAPEX pakeičiamas į *SAFEty Gate*, todėl pakeičiama Vartotojų teisių apsaugos įstatymo nuostata dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos funkcijų, kurioje nurodyta RAPEX sistema. Be to, numatoma, kad Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos interneto svetainėje skelbiama ne tik informacija apie pavojingus ne maisto produktus, bet ir taikomas rinkos ribojimo priemonės.

Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies 6 punkto pakeitimas ir 49¹ straipsnio pakeitimas

³ Žr. Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 40 straipsnio 6 dalies 3 punktą ir Nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo 13 straipsnio 6 dalies 4 punktą.

⁴ 1987 m. birželio 25 d. Tarybos direktyva dėl valstybių narių įstatymų, skirtų produktams, kurie, atrodydami kitokie, nei yra iš tikrųjų, kelia pavojų vartotojų sveikatai ar saugai, suderinimo.

⁵ Tai apima ir vertinimą, jei gaminys, nors jis ir nėra maisto produktas, yra panašus į maisto produktą ir dėl savo formos, kvapo, spalvos, išvaizdos, pakuotės, ženklinimo, apimties, dydžio ar kitų savybių galėtų būti supainiotas su maisto produktu, ir todėl vartotojai, ypač vaikai, jį galėtų įsidedi į burną, čiulpti arba nuryti – žr. Reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punkto i papunktį.

Atsižvelgiant į tai, kad PSI projekte, įgyvendinant Reglamento dėl bendros gaminių saugos ir Reglamento dėl rinkos priežiūros nuostatas, numatomi Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos įgaliojimai duoti privalomus nurodymus pašalinti informaciją su pavojingo produkto pasiūlymu, panaikinti galimybę ją pasiekti arba reikalauti pateikti aiškų išspėjimą vartotojams, patikslinamos Vartotojų teisių apsaugos įstatymo nuostatos dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos įgaliojimų duoti privalomus nurodymus pašalinti informaciją (duodama nuoroda į Produktų saugos įstatymą).

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių dėl Įstatymų projektų nenumatoma, nes Įstatymų projektais siekiama užtikrinti, kad ekonominės veiklos vykdytojai, paslaugų teikėjai ir elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjai vartotojams pateiktų ir tiekėtų tik saugius produktus.

Įstatymų projektais užtikrinamas aukštas vartotojų apsaugos lygis, kadangi užtikrinama ne tik gaminių sauga (kaip numatyta Reglamente dėl bendros gaminių saugos), tačiau ir paslaugų sauga, taip pat numatomos ne tik ekonominės veiklos vykdytojų ir paslaugų teikėjų, bet ir elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjų pareigos produktų saugos srityje. PSI projekte numatyti atnaujinti (išsamesni) produktų saugos vertinimo aspektai ir elementai, kurie apima ir naujų technologijų poveikio vartotojų sveikatai ir saugai aspektus (kibernetinės rizikas ir kt.).

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Priimti Įstatymų projektai neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių verslo sąlygoms ir jo plėtrai nenumatoma. Priėmus Įstatymų projektus, bus užtikrinta, kad Lietuvoje taikomi vienodi gaminių saugos reikalavimai, kaip visoje vidaus rinkoje. Be to, bus užtikrintas didesnis teisinis tikrumas ir teisinis aiškumas verslo subjektams. Pažymėtina, kad Įstatymų projektais iš esmės nėra siūloma nustatyti naujų pareigų verslo subjektams: gamintojų, įgaliotųjų atstovų, importuotojų ir platintojų pareigas nustato Reglamentas dėl bendros gaminių saugos, o paslaugų teikėjų pareigas užtikrinti paslaugų saugą nustato galiojantis įstatymas. Elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjų pareigas taip pat nustato Reglamentas dėl bendros gaminių saugos, įpareigodamas valstybes nares reglamentuoti tam tikrus susijusius aspektus.

Įstatymų projektais užtikrinamas vienydesnis su gaminių sauga susijusių teisės aktų įgyvendinimas Europos Sąjungos vidaus rinkoje, kadangi vietoj skirtingų nacionalinių teisinių režimų dėl gaminių saugos, bus taikomos vienodi reikalavimai visose Europos Sąjungos valstybėse narėse, kadangi pagrindines gaminių saugos taisykles nustato Reglamentas dėl gaminių saugos (t. y. tiesiogiai taikomas teisės aktas), o ne Direktyva 2001/95/EB. Be to, suderinus suderintiems ir nesuderintiems gaminiams taikomą rinkos priežiūrą, bus sumažinti teisės aktų įgyvendinimo skirtumai ir įmonių atitikties išlaidos.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kartu su PSI projektu parengti lydimieji įstatymų projektai – MĮ projektas ir VTAĮ projektas. Kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas, o projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo ir kitų norminių teisės aktų rengimo tvarką reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. PSI projektu keičiamos sąvokos vertinamos Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir ES dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir ES teisės aktams. Įstatymų projektais siekiama įgyvendinti Reglamento dėl bendros gaminių saugos nuostatas.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įgyvendinant PSI projektą, Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 21 d. nutarimas Nr. 1150 „Dėl Valstybinės produktų saugos ekspertizės atlikimo ir apmokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ bus pripažintas netekusiu galios.

Taip pat PSI projektui įgyvendinti reikės pakeisti Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos teisės aktus, reglamentuojančius šios tarnybos veiklą produktų saugos srityje:

1. Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymo pažeidimo bylų nagrinėjimo tvarkos aprašą, patvirtintą Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktoriaus 2019 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 1-146.

2. Ne maisto produktų rinkos priežiūros informacinės sistemos „RIPRIS“ nuostatus, patvirtintus, Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktoriaus 2020 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. 1-123.

3. Informacijos apie pavojingus gaminius ir produktų saugos rinkoje priežiūros valstybės institucijas ir jų įgaliojimus teikimo Europos Komisijai ir (ar) Europos Sąjungos valstybėms narėms tvarkos aprašą, patvirtintą Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktoriaus 2019 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. 1-198.

4. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos patikrinimų taisyklės, patvirtintas Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktoriaus 2020 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 1-318.

VTAI projekto įgyvendinimui reikės pakeisti Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1333 „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos nuostatų patvirtinimo“.

MĮ projektui įgyvendinti naujų įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymų projektams įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ar kitų valstybės fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektai derinami su rinkos priežiūros institucijomis, įgaliotomis vartotojų asociacijomis ir verslą vienijančiomis organizacijomis.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“

„Pavojinga paslauga“, „pavojingas produktas“, „produktų saugos rinkos priežiūros institucija“, „produktas“, „saugi paslauga“, „saugus produktas“, „produkto saugos ekspertizė“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Reglamento dėl bendros gaminių saugos pagrindinių nuostatų apžvalga. Reglamento dėl bendros gaminių saugos tikslas – pagerinti vidaus rinkos veikimą kartu užtikrinant aukštą vartotojų apsaugos lygį. Šiuo reglamentu nustatomos pagrindinės vartojimo gaminių, kurie buvo pateikti ar tiekiami rinkai, saugos taisyklės.

Galima pabrėžti šiuos esminius Reglamento dėl bendros gaminių saugos elementus:

- su vartotojų apsauga susijusių nuostatų tęstinumas – Direktyvos 2001/95/EB nuostatų taikymo rezultatų įvertinimas;
- sunkumų, kylančių dėl naujų technologijų, sprendimas – aspektų, kuriais užtikrinama, kad dėl naujų technologijų kylanti rizika patenka į vartotojų apsaugos taikymo sritį, įtraukimas, jeigu tokiai rizikai netaikomi konkretesni ES teisės aktai;
- saugos problemų, susijusių su internetu parduodamais gaminiais, sprendimas – gaminių saugos reikalavimai taikytini ir iš trečiųjų šalių atvežamiems gaminiais bei elektroninėse prekyvietėse parduodamiems gaminiais;
- rinkos priežiūros taisyklių ir jų vykdymo užtikrinimo gerinimas – iš esmės suderintos rinkos priežiūros taisyklės, taikomos suderintiems gaminiais ir nesuderintiems gaminiais. Taip pat nustatytas reikalavimas, kad pateikiant gaminį rinkai, visada būtų už gaminį atsakingas asmuo Sąjungoje (t. y. leidžiama pateikti rinkai gaminį tik tuo atveju, jeigu yra Sąjungoje įsisteigęs ekonominės veiklos vykdytojas, kuris turi užtikrinti atitiktį nustatytiems reikalavimams);
- maisto produktus imituojančių gaminių įtraukimas į Reglamento taikymo sritį – maisto produktus imituojančių gaminių sauga turi būti vertinama, remiantis bendromis nuostatomis dėl rizikos vertinimo;
- gaminių atšaukimo sistemos gerinimas – nustatyti reikalavimai pranešimams apie gaminių atšaukimą dėl saugos;

- atsekamumo visoje tiekimo grandinėje gerinimas – nustatytos ekonominės veiklos vykdytojų pareigos saugoti ir pateikti gaminių atsekamumo informaciją, taip pat Sąjungos mastu gali būti nustatyti specifiniai tam tikrų gaminių, jų kategorijų arba grupių atsekamumo reikalavimai.

Reglamentas dėl bendros gaminių saugos taikomas rinkai pateiktiems ar tiekiamiems gaminiams, kurių sauga ES teisėje nėra reglamentuota (t. y. nesuderintiems gaminiams). Kai gaminiams taikomi konkretūs reikalavimai, nustatyti Sąjungos derinamaisiais teisės aktais (t. y. suderintiems gaminiams), Reglamentas taip pat taikomas tam tikra apimtimi:

- tiems aspektams ir rizikai ar rizikos kategorijoms, kurių kiti ES teisės aktai nereglamentuoja;

- 19-21 straipsniai (nuostatos dėl ekonominės veiklos vykdytojų pareigos vykdant nuotolinę prekybą ir su gaminių sauga susijusių nelaimingų atsitikimų atvejais, informacijos teikimas elektroniniu formatu), IV skyrius (specifinės elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjų pareigos dėl gaminių saugos), VI skyrius (Skubių įspėjimų sistema *SAFETy Gate*) ir VII skyrius (teisė gauti informaciją ir vartotojų teisių gynimo priemonės, įskaitant nuostatas dėl pranešimo apie gaminių atšaukimą).

Gaminiu laikomas daiktas, susietas arba nesusietas su kitais daiktais, tiekiamas už atlygį arba be jo, įskaitant teikiamų paslaugų srityje, skirtas vartotojams arba pagrįstai numatomomis sąlygomis, tikėtina, gali būti vartotojų naudojamas, net jei nėra jiems skirtas (t. y. Reglamentas taikomas ir gaminiams, sukurtiems tik profesionaliam naudojimui, bet paskui patekusiems į vartotojų rinką, kai jie yra naudojami pagrįstai numatomomis naudojimo sąlygomis).

Reglamentas nustato bendrąjį gaminių saugos reikalavimą, reiškiantį, kad ekonominės veiklos vykdytojai turi pateikti rinkai ar tiekti tik saugius gaminius. Preziumuojama, kad gaminyje atitinka šį reikalavimą, jeigu jis atitinka taikomus Europos standartus ar jų dalis arba, jų nesant, valstybės narės, kurioje galimys pateiktas rinkai, nacionalinėje teisėje nustatytus saugos ir sveikatos reikalavimus.

Reglamente nustatytos ekonominės veiklos vykdytojų – gamintojų, įgaliotųjų atstovų, importuotojų ir platintojų – pareigos dėl gaminių saugos. Ekonominės veiklos vykdytojai rinkos priežiūros institucijos prašymu privalo pateikti jai produkto atsekamumo informaciją apie gaminį ar jo dalis ir ekonominės veiklos vykdytojus, kuriems jie tiekia gaminį (ši informacija turi būti prieinama 10 metų nuo gaminio tiekimo). Gamintojams nustatyta pareiga parengti, atnaujinti ir saugoti 10 metų po gaminio pateikimo rinkai techninius dokumentus dėl gaminio saugos. Reglamente nustatytos ekonominės veiklos vykdytojų pareigos bendradarbiauti su rinkos priežiūros institucijomis ir informuoti vartotojus apie pavojingus gaminius. Pažymėtina, kad Reglamentas nustato ekonominės veiklos vykdytojų pareigas ne tik dėl nesuderintų gaminių, bet ir tam tikras dėl suderintų gaminių saugos užtikrinimo (t. y. kai gaminių pateikimą rinkai reglamentuoja Sąjungos derinamieji teisės aktai): pareigą pateikti informaciją vykdant nuotolinę prekybą ir pareigas su gaminių sauga susijusių nelaimingų atsitikimų atveju.

Reglamente taip pat nustatytos specifinės elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjų pareigos dėl gaminių saugos, pavyzdžiui, pareiga paskirti vieną bendrąjį kontaktinį punktą, kad būtų sudarytos sąlygos tiesioginei komunikacijai su rinkos priežiūros institucijomis gaminių saugos klausimais, ir bendrąjį kontaktinį punktą komunikuoti su vartotojais gaminių saugos klausimais.

Reglamentu iš esmės suvienodinamos nesuderintų gaminių ir suderintų gaminių rinkos priežiūros taisyklės, t. y. iš esmės išplečiama Reglamento dėl rinkos priežiūros taikymo sritis, taikant šio reglamento nuostatas ir nesuderintiems gaminiams. Tai reiškia, kad Reglamento dėl rinkos priežiūros nuostatos dėl rinkos priežiūros institucijų įgaliojimų ir rinkos priežiūros priemonių

taikomos ir nesuderintiems gaminiams (t. y. Reglamento dėl bendros gaminių saugos taikymo srityje).

Reglamentu Europos Sąjungos skubaus pasikeitimo informacija apie pavojingus gaminius sistema RAPEX modernizuota ir jos pavadinimas pakeistas į *SAFETY Gate*. *SAFETY Gate* sudaro trys elementai:

1) skubių įspėjimų apie pavojingus ne maisto gaminius sistema, kurioje nacionalinės institucijos ir Europos Komisija gali keistis informacija apie pavojingus gaminius;

2) interneto portalas, skirtas visuomenei informuoti ir sudaryti sąlygas vartotojams pateikti skundus, susijusius su gaminių sauga;

3) interneto portalas, kuriame įmonėms sudaromos sąlygos vykdyti savo pareigą informuoti rinkos priežiūros institucijas ir vartotojus apie pavojingus gaminius ir nelaimingus atsitikimus.

Reglamente numatytas gaminių atšaukimas dėl saugos, nustatyti turinio ir formos reikalavimai pranešimui apie atšaukimą ir vartotojų teisių gynimo priemonės gaminių atšaukimo atveju.

Pagal Reglamentą sankcijos už Reglamento nuostatų, kuriomis nustatytos ekonominės veiklos vykdytojų ir elektroninių prekyviečių paslaugų teikėjų pareigos, pažeidimus turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos⁶.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-122/21. Šioje byloje buvo sprendžiama dėl 1987 m. birželio 25 d. Tarybos direktyvos 87/357/EEB 1 straipsnio 2 dalies, kurią įgyvendina Maisto įstatymo 6 straipsnio 2 dalis, aiškinimo. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas 2022 m. birželio 2 d. sprendimu byloje C-122/21 dėl Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą konstatavo, kad Direktyvos 87/357/EEB 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip: objektyviais ir pagrįstais duomenimis nebūtina įrodyti, kad, dedant į burną, čiulpiant ar ryjant gaminius, kurių, nors jie nėra maisto produktai, forma, kvapas, spalva, išvaizda, pakuotė, etiketė, tūris ar dydis yra tokie, kad tikėtina, jog vartotojai, o ypač vaikai, juos painios su maisto produktais ir dėl to įsidės į burną, čiulps ar praris, gali kilti uždusimo, apsinuodijimo, virškinimo trakto perforacijos ar obstrukcijos pavojus. Vis dėlto kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos kiekvienu konkrečiu atveju turi įvertinti, ar produktas atitinka šioje nuostatoje išvardytas sąlygas ir tai pagrįsti.

Sprendime konstatuota, kad Direktyvoje 87/357/EEB nėra nuostatos, kurioje būtų įtvirtinta produktų, kurie atrodo kitokie, nei yra iš tikrųjų, pavojingumo prezumpcija ar prezumpcija, kad tokius produktus dedant į burną, čiulpiant ar ryjant kyla pavojus, tačiau, atvirkščiai, Sąjungos teisės aktų leidėjas reikalauja, kad toks pavojus būtų vertinamas kiekvienu konkrečiu atveju. Be to, Direktyva 87/357/EEB iš esmės nesiekia uždrausti prekiauti visais produktais, kurie nėra maisto produktai ir kurie gali būti supainioti su jais. Taigi Direktyva 87/357/EEB suponuoja, kad kompetentingos nacionalinės institucijos kiekvienu konkrečiu atveju turi įvertinti, ar įvykdytos šios direktyvos 1 straipsnyje išvardytos sąlygos, pateisinančios sprendimą uždrausti produktą.

⁶ Pažymėtina, kad Europos Komisija turi iki 2029 m. gruodžio 13 d. parengti Reglamento 44 straipsnio taikymo įvertinimo ataskaitą, kurioje visų pirma turi būti įvertinta paskirtų sankcijų veiksmingumas ir atgrasomasis poveikis.